

Rekomendacijos dėl suminės darbo laiko apskaitos taikymo vidaus reikalų statutinėse įstaigose

(taikoma nuo 2017-07-01)

Atsižvelgdami į tai, kad 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujos redakcijos Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto (toliau – VTS) 37 straipsnis numato galimybę vidaus reikalų įstaigoms taikyti suminę darbo laiko apskaitą, 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujos redakcijos Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau – DK), taip pat atsižvelgdami į Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) pateiktas nuomones ir išaiškinimus, teikiame šias rekomendacijas ir paaiškinimus vidaus reikalų įstaigoms taikant suminę darbo laiko apskaitą.

1. **Suminė darbo laiko apskaita** – tai tokia darbo laiko apskaita, kai darbo laikas apskaičiuojamas per ilgesnį negu savaitę kalendorinį laikotarpį, t. y. mėnesį, ketvirtį, per keturis mėnesius. Tai darbo laiko apskaitos forma, kai organizuojant tarnybą negalima laikytis įprastos dienos (8 val.) ar savaitės (40 val.) darbo laiko trukmės ir nustatytas dienos ar savaitės darbo laikas gali būti viršytas, bet per apskaitinį laikotarpį vidutinė darbo laiko trukmė neturi viršyti normalaus darbo valandų skaičiaus.

2. **Pareigūnai, kuriems gali būti taikoma suminė darbo laiko apskaita.** Vadovaujantis VTS 37 straipsnio 3 dalimi, suminė darbo laiko apskaita gali būti taikoma pareigūnams, kai tenkinamos visos šios sąlygos:

1) pareigūnas eina pareigas, kurios įrašytos į vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovo patvirtintą sąrašą konkrečių pareigybių, kurias einantys pareigūnai dirba pamainomis ir kurioms taikoma suminė darbo laiko apskaita;

2) pareigūnas dirba ne ilgesnėmis kaip 24 valandų trukmės pamainomis.

Nuo 2017 m. sausio 1 d. atliekamų funkcijų nepertraukiamumas nėra būtina sąlyga taikyti suminę darbo laiko apskaitą, todėl suminė darbo laiko apskaita gali būti taikoma ir tais atvejais, kai pagal vykdomų funkcijų pobūdį reikalinga nustatyti kitokią įstaigos, padalinio ar pareigybės darbo laiką nei nustatyta Darbo laiko režimo valstybės ir savivaldybių įmonėse, įstaigose ir organizacijose nustatymo apraše, patvirtintame Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496, nors funkcijos ir nėra atliekamos nepertraukiamai.

3. **Suminės darbo laiko apskaitos laikotarpio trukmė** – ne ilgesnė kaip 4 mėnesiai.

Suminės darbo laiko apskaitos laikotarpio trukmę pasirenka vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovas, priimančias sprendimą dėl suminės darbo laiko apskaitos įvedimo, arba vidaus reikalų įstaigos vadovas.

Rekomenduojama apskaitinio laikotarpio trukmę sieti su pareigūnų mėnesinio atlyginimo apskaičiavimu, t. y. nustatyti kalendoriniais mėnesiais (pvz., 1, 2, 3 ar 4 mėnesiai). Siekiant aiškumo ir paprastumo, siūloma visoje vidaus reikalų įstaigoje arba konkrečiame padalinyje nustatyti vienodą suminės darbo laiko apskaitos laikotarpio trukmę.

4. **Suminės darbo laiko apskaitos organizavimas.** Taikant suminę darbo laiko apskaitą viso apskaitinio laikotarpio darbo laiko norma įvykdoma per apskaitinį laikotarpį; dirbama darbo (pamainų) grafikuose nurodytu laiku, laikantis nustatytų maksimaliojo darbo laiko ir minimaliojo poilsio laiko reikalavimų. Galima organizuoti pareigūnų darbą nustatant skirtingą valandų skaičių per dieną, per savaitę ir netgi vieną ar kelis mėnesius leisti dirbti ilgiau nei normali darbo laiko trukmė, tačiau ne vėliau kaip iki einamojo apskaitinio laikotarpio pabaigos turi būti peržiūrėtas darbo grafikas ir pagal galimybes pareigūnams, kuriems buvo nustatyta dirbti ilgiau nei apskaitinio laikotarpio darbo laiko norma, nustatyti mažiau darbo valandų. Esminis reikalavimas – per apskaitinį laikotarpį negali būti viršyta VTS nustatyta darbo laiko trukmė, t. y. vidutiniškai 40 valandų per savaitę (7 dienų laikotarpį), ir vidutiniškai 48 valandos per savaitę *įskaitant viršvalandžius*.

5. **Darbo grafikai.** Pagrindinis dokumentas, nustatantis pareigūno darbo dienos trukmę ir darbo laiko režimą – darbo (pamainų) grafikas, kurį patvirtina įstaigos vadovas. Kolektyvinėje sutartyje ar lokaliniuose vidaus reikalų įstaigos teisės aktuose turėtų būti nustatyta darbo grafikų sudarymo, skelbimo ir keitimo tvarka. Šiuose dokumentuose turi būti nustatyta, kad pareigūnai turi būti iš anksto supažindinami su grafikais iki šių grafikų įsigaliojimo. Rekomenduojame tvirtinti ilgalaikius grafikus, kad pareigūnų teisės žinoti ir planuoti savo darbo ir poilsio laiką būtų užtikrintos.

DK 115 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad darbo (pamainų) grafikai pranešami darbuotojams ne vėliau kaip prieš 7 dienas iki jų įsigaliojimo. Jie gali būti keičiami tik nuo darbdavio valios nepriklausančiais atvejais, įspėjus darbuotoją prieš 2 darbuotojo darbo dienas.

Grafikai gali būti keičiami esant būtinybei, apskaitinio laikotarpio viduryje, pvz., nustačius, kad konkretus pareigūnas išdirbo daugiau valandų nei buvo numatyta (pvz., pavadavo sergantį kolegą), suteikiant per likusį apskaitinio laikotarpio tarpsnį tam pareigūnui daugiau poilsio dienų taip, kad apskaitinio laikotarpio pabaigoje jo vidutinė darbo laiko trukmė „išsilygintų“ ir neviršytų vidutiniškai 48 valandų per savaitę (su viršvalandžiais).

Vadovaujantis DK 97 straipsnio 2 dalimi, darbo laiko režimas ir darbo laiko grafikas turi būti sudaryti taip, kad nebūtų pažeisti maksimaliojo darbo laiko ir minimaliojo poilsio laiko reikalavimai. DK 115 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad darbdavys privalo sudaryti darbo (pamainų) grafikus taip, kad kiek įmanoma tolygiau paskirstytų darbuotojo darbo laiką per apskaitinį laikotarpį. Draudžiama skirti darbuotoją dirbti dvi pamainas iš eilės.

6. **Dėl pareigūnų, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita, suteiktino darbo laiko per apskaitinį laikotarpį.** Darbdavys privalo suteikti pareigūnui, kuriam taikoma suminė darbo laiko apskaita, per suminės darbo laiko apskaitos laikotarpį tiek darbo valandų, kiek nustatyta. Darbdavys, siekdamas apskaičiuoti, kiek per apskaitinį laikotarpį priklauso pareigūnui, dirbančiam visą darbo laiką pagal suminę darbo laiko apskaitą, dirbti valandų, turėtų apskaičiuoti, kiek per šį laikotarpį bus darbo dienų pareigūnams, *kuriems netaikoma suminė darbo laiko apskaita ir jie dirba visą darbo laiką penkias darbo dienas (40 valandų) per savaitę*, ir gautą darbo dienų skaičių padauginti iš 8 valandų, arba atsižvelgti į minėtiems darbuotojams nustatytą darbo valandų skaičių per apskaitinio laikotarpio mėnesius. Jei pareigūnas, dirbantis pagal suminę darbo laiko apskaitą, dirba ne visą darbo laiką (pvz., puse etato ar pan.), tai jo valandų skaičius per apskaitinį laikotarpį yra proporcingai mažesnis.

Apskaičiuojant suminės darbo laiko apskaitos laikotarpiui tenkantį pareigūnų, kuriems nustatytas tokios pat trukmės darbo laikas, darbo laiką, atsižvelgiant į tą mėnesį tenkančias šventės dienas ir įvertinant DK 112 straipsnio 5 dalies nuostatą dėl darbo laiko trumpinimo viena valanda prieššventinę dieną, gali skirtis šių pareigūnų darbo valandų skaičius.

Vidutinį asmenų, dirbančių 5 darbo dienas per savaitę, metinį vidutinį mėnesio darbo dienų ir darbo valandų skaičių kiekvienais metais tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras (pvz., 2017 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. A1-362). Darbo laikas pareigūnams, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita (dirbant 40 val. per savaitę) 2017 m.:

2017 m. sausis	176 val.
2017 m. vasaris	151 val.
2017 m. kovas	183 val.
2017 m. balandis	152 val.
2017 m. gegužė	176 val.
2017 m. birželis	175 val.
2017 m. liepa	159 val.
2017 m. rugpjūtis	175 val.
2017 m. rugsėjis	168 val.
2017 m. spalio	175 val.
2017 m. lapkritis	168 val.
2017 m. gruodis	152 val.

7. Dėl pareigūnų darbo užmokesčio apskaičiavimo išdirbus daugiau ar mažiau valandų nei nustatyta per apskaitinį laikotarpį. VTS nenustato, kaip apskaičiuojamas pareigūno darbo užmokestis per apskaitinį laikotarpį išdirbus mažiau ar daugiau valandų nei priklauso. Kadangi pareigūnams nustatyta mėnesinė pareiginė alga, tai kiekvieną mėnesį šis darbo užmokestis išmokamas pareigūnui. Pasibaigus suminės darbo laiko apskaitos laikotarpiui, kaip nurodyta pirmiau einančiame punkte, suskaičiuojama ar pareigūnas viršijo įprastą (asmenų, dirbančių 5 darbo dienas (40 valandų) per savaitę) apskaitinio laikotarpio darbo valandų skaičių, ar jam iki šios normos trūksta dirbtų valandų skaičiaus.

Tuo atveju, jei pareigūnas per apskaitinį laikotarpį išdirbo daugiau valandų nei jam priklausė per šį laikotarpį, šias valandas viršijantis darbas laikytinas viršvalandiniu. VTS nustatyta, kad pareigūnams už viršvalandinį darbą apmokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 26¹ straipsnio 3 dalį, už viršvalandinį darbą mokama ne mažiau kaip pusantro valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio.

Kai pareigūnas per apskaitinį laikotarpį išdirba mažiau valandų nei jam priklausė, kadangi pareigūnų darbo užmokestį nustato VTS, taikytinas VTS ir pareigūno darbo užmokestis negali būti mažinamas. Taigi, jeigu suminės darbo laiko apskaitos laikotarpiu pareigūnas dėl nuo darbdavio priklausančių priežasčių dirba mažiau, jam mokamas vadovaujantis teisės aktais nustatytas jo atlyginimas. Tačiau įstaigų vadovai, sudarydami grafikus, privalo užtikrinti, kad tokių prastovų nebūtų, ar jos būtų tik išskirtiniais ir pagrįstais atvejais.

8. Dėl nepertraukiamo poilsio trukmės. Taikant suminę darbo laiko apskaitą privalo būti garantuota VTS ir DK nustatyta paros ir savaitės nepertraukiamo poilsio trukmė.

8.1. Paros poilsis. VTS 37 str. 3 d. leidžia nurodytiems pareigūnams organizuoti pamainas iki 24 val. per parą ir nustato, kad pamainos trukmė kartu su viršvalandžiais negali būti ilgesnė kaip 26 valandos. Nepertraukiamo poilsio tarp darbo dienų laikas, kai pamaina ilgesnė kaip 12 valandų, privalo būti ne trumpesnis kaip iki nepertraukiamo poilsio buvusios pamainos kartu su viršvalandžiais trukmė. Atsižvelgus į Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016 m. gegužės 19 d. raštu Nr. SD-25-6365 pateiktą nuomonę, tais atvejais, kai pamainos trukmė truko iki 12 darbo valandų, po šios pamainos pareigūnui turi būti suteikta ne mažiau kaip 11 valandų nepertraukiamo poilsio, t. y. aptariamam atveju **vadovaujamesi DK 122 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta bendraja nepertraukiamo poilsio trukme.** Jei pareigūnas dirbo pamainą, kuri truko ilgiau nei 12 darbo valandų, vadovaujantis VTS 37 str. 3 d. **šiam pareigūnui būtina suteikti ne trumpesnę kaip iki nepertraukiamo poilsio buvusios pamainos kartu su viršvalandžiais trukmė nepertraukiamąjį paros poilsį.**

8.2. Savaitės poilsis. DK 122 str. 2 d. 3 punkte nustatyta, kad per septynių paeiliui einančių dienų laikotarpį darbuotojui turi būti suteiktas bent 35 valandų nepertraukiamo poilsio laikas. Ši norma dėl minimaliojo savaitės nepertraukiamo poilsio taikoma ir pareigūnams.

Esant suminei darbo laiko apskaitai, darbuotojams suteikiamas poilsio laikas pagal darbo (pamainų) grafikus (tvarkaraščius).

Atsižvelgus į VTS ir DK normas, suminės darbo laiko apskaitos režime vartojamos sąvokos „savaitės“ pradžia neturėtų būti siejama tik su pirmadieniu, o pabaiga – tik su sekmadieniu. Savaitė yra 7 iš eilės einančios kalendorinės dienos, tačiau taikant suminę darbo laiko apskaitą, konkrečios savaitės pradžia yra pirmoji darbo diena po kiekvieno savaitės nepertraukiamo poilsio.

9. Dėl darbo laiko prieššventinę dieną. DK 112 straipsnio 5 dalis numato, kad švenčių dienų išvakarėse darbo dienos trukmė sutrumpinama viena valanda, išskyrus pagal sutrumpintą darbo laiką dirbančius darbuotojus (DK 112 straipsnis). Pareigūnams, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita, dirbantiems švenčių dienos išvakarėse, kaip ir kitiems pareigūnams, privalo būti sutrumpinta darbo dienos trukmė viena valanda. Tuo atveju, kai nėra galimybės dirbantiems švenčių dienos išvakarėse pareigūnams, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita, sutrumpinti darbo dienos trukmę viena valanda, tai ši valanda turėtų būti apskaitoma kaip viršvalandinis darbas

(Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis, priimta administracinėje byloje Nr. N-261-3218/2011). Atkreiptinas dėmesys, kad šių rekomendacijų 6 punkte pateiktas kiekvieno mėnesio darbo valandų skaičius apskaičiuotas atsižvelgus į tai, kad prieššventinę dieną darbas sutrumpinamas viena valanda, todėl taikant minėtą darbo laiko normą papildomai sutrumpinti prieššventinės darbo dienos trukmės nereikia.

10. Dėl pareigūnų ligos ir atostogų laikotarpio suminės darbo laiko apskaitos režimo.

Taikant suminę darbo laiko apskaitą viso apskaitinio laikotarpio darbo laiko norma įvykdoma per apskaitinį laikotarpį. Darbuotojo nedarbingumo ir (ar) atostogų laikotarpis nėra traukiamas į suminės darbo laiko apskaitos laikotarpį.

Pažymėtina, kad teisės aktuose nėra aptariama, ar darbuotojo nedarbingumo ir (ar) atostogų laikotarpis į suminės darbo laiko apskaitos laikotarpį neįtraukiamas atsižvelgiant į darbuotojo faktiškai pagal patvirtintą darbo grafiką nedirbtą laiką, ar neįtraukiamas skaičiuojant pagal 5 darbo dienų savaitės grafiką.

Vadovaujantis Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86, 33 punktu, apdraustiesiems asmenims, tapusiems laikinai nedarbingiems, ligos išmoką 2 pirmąsias kalendorines nedarbingumo dienas, *sutampančias su darbuotojo darbo grafiku*, moka darbdavys. Minėta nuostata reiškia, kad organizuojant apmokėjimą už laikinojo nedarbingumo dienas, darbdavys turi įvertinti faktinę darbuotojo situaciją, t. y. atsižvelgti į konkretaus darbuotojo darbo laiko režimą bei darbo grafiką.

Taigi, mokant darbuotojui ligos išmoką už dvi pirmąsias kalendorines nedarbingumo dienas, darbuotojui turėtų būti mokama pagal darbo grafike nustatytą darbo laiką. Pavyzdžiui, darbuotojui pagal grafiką per pirmas dvi ligos dienas buvo nustatytos 8 ir 16 valandų trukmės pamainos, tai darbdavys ligos išmoką šiam darbuotojui turėtų mokėti už 24 valandas. Kitas pavyzdys: jeigu darbuotojas sirgo dvi dienas, bet pagal grafiką tos dvi dienos yra darbuotojo poilsio dienos, todėl darbdavys neturi mokėti darbuotojui ligos išmokos už šias dvi ligos dienas.

Atsižvelgiant į tai, jog ligos išmokos mokėjimas iš darbdavio lėšų siejamas su darbuotojui nustatytu darbo grafiku, VDI specialistų nuomone, perskaičiuojant darbo valandų skaičių, tenkantį apskaitiniam laikotarpiui, iš nustatyto darbo valandų skaičiaus turėtų būti atimamas faktiškai pagal *iki darbuotojo ligos patvirtintą darbo grafiką* dėl ligos darbuotojo nedirbtas laikas. Taigi, jeigu darbuotojas apskaitinio laikotarpio metu kelias dienas (pamainas) neatvyksta į darbą dėl laikinojo nedarbingumo, jam turėtų būti perskaičiuojamas darbo valandų skaičius, tenkantis apskaitiniam laikotarpiui. Pavyzdžiui, jeigu darbdavys, vadovaudamasis aukščiau nurodyta tvarka, apskaičiavo, kad per apskaitinį laikotarpį darbuotojui priklausys dirbti 511 valandų, tačiau apskaitinio laikotarpio metu darbuotojas dvi dienas buvo laikinai nedarbingas, ir šios dienos buvo darbuotojo darbo dienos pagal grafiką, kuriomis darbuotojas turėjo dirbti 8 ir 16 valandų – darbuotojo darbo valandų skaičius, tenkantis apskaitiniam laikotarpiui, perskaičiuojamas, t. y. iš nustatyto darbo valandų skaičiaus atimamas faktiškai pagal patvirtintą darbo grafiką dėl ligos nedirbtas laikas ($511 - (8 + 16) = 487$). Gauta valandų suma yra nurodytam darbuotojui suminės darbo laiko apskaitos laikotarpiui tenkanti darbo laiko norma. Kitas pavyzdys: darbuotojas sirgo dvi dienas, bet pagal grafiką tos dvi dienos yra pareigūno poilsio dienos, todėl tokiu atveju darbuotojo to apskaitinio laikotarpio maksimalus (nustatytas) darbo valandų skaičius nemažinamas.

Pareigūnui esant nedarbingam dėl ligos, nuo trečios nedarbingumo dienos ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) biudžeto lėšų apskaičiuojama ir mokama atsižvelgus į 5 darbo dienų savaitės darbo grafiką (t. y. skaičiuojama po 8 valandas per darbo dieną, išskyrus prieššventinę darbo dieną), o ne į pareigūno darbo grafiką. Pareigūnui esant nedarbingam dėl kitų priežasčių (pvz., šeimos nario slaugos atveju ar kt.), kai ligos išmoka iš VSDF biudžeto mokama nuo pirmosios laikinojo nedarbingumo dienos, ligos išmoka taip pat apskaičiuojama ir mokama atsižvelgus į 5 darbo dienų savaitės grafiką.

Kaip jau minėta, teisės aktuose nenustatyta, kuriuo būdu turi būti perskaičiuojama apskaitos laikotarpio darbo laiko norma dėl pareigūnų ar darbuotojų laikinojo nedarbingumo – ar perskaičiuojant darbo valandų skaičių, tenkantį apskaitiniam laikotarpiui, iš nustatyto darbo valandų skaičiaus atimti faktiškai pagal *iki darbuotojo ligos patvirtintą darbo grafiką* dėl ligos darbuotojo nedirbtą laiką (1 būdas), ar atimamas darbo valandas apskaičiuoti atsižvelgus į *5 darbo dienų savaitės darbo grafiką* (t. y. skaičiuojama po 8 valandas per darbo dieną ir 7 valandas prieššventinę darbo dieną), o ne į pareigūno darbo grafiką (2 būdas). Šiuo klausimu buvo konsultuotasi su VDI specialistais, kurie nurodė, kad abu minėti perskaičiavimo būdai neprieštaruoja teisės aktams, todėl iš esmės įstaigos gali pasirinkti, kurį iš minėtų būdų taikyti. Tam turi būti atlikti šie veiksmai:

1) Prieš įstaigai pasirenkant apskaitos laikotarpio darbo laiko normos perskaičiavimo būdą dėl pareigūnų nedarbingumo svarbu įvertinti, ar įstaigoje sudaromuose pareigūnų darbo grafikuose yra numatyti viršvalandžiai:

a) Tais atvejais, kai įstaigos sudaro pareigūnų darbo grafikus nenumatydamas juose viršvalandžių arba jų nėra daug, atsižvelgdami į VDI specialistų nuomonę, rekomenduojame taikyti 1 būdą, t. y. apskaitos laikotarpio darbo laiko normą perskaičiuoti (mažinti) atsižvelgus į nedarbingumo laikotarpiu pareigūno nedirbtą laiką *pagal iki darbuotojo ligos patvirtintą darbo grafiką*, nes šis perskaičiavimo būdas yra tikslesnis.

b) Tais atvejais, kai įstaigos sudaro pareigūnų darbo grafikus juose numatydamas ir nemažai viršvalandžių, siūlome naudoti apskaitos laikotarpio darbo laiko normos perskaičiavimo 2 būdą, kai viso apskaitos laikotarpio darbo laiko norma mažinama atsižvelgus į nedarbingumo laikotarpiu pareigūno nedirbtą laiką *pagal 5 darbo dienų savaitės darbo grafiką* (kaip ir atostogų laikotarpiu), o ne pagal pareigūno darbo grafiką. Atkreiptinas dėmesys, kad, iš apskaitos laikotarpio darbo laiko normos atėmus dėl nedarbingumo pareigūno nedirbtą laiką kartu su numatytais viršvalandžiais, darbo laiko norma būtų sumažinta didesniu mastu nei turėtų būti, todėl dėl netikslaus perskaičiavimo susidarys nepagrįsti viršvalandžiai. Šis perskaičiavimo būdas buvo pasiūlytas atsižvelgus į kai kurių įstaigų pateiktą informaciją, kad jų įstaigose darbo laiko grafikai sudaromi su viršvalandžiais, todėl susiduriama su problema, kad perskaičiuojant 1 būdu nepagrįstai per daug sumažinama apskaitos laikotarpio darbo laiko norma ir susidaro daugiau viršvalandžių nei buvo numatyta pagal grafiką, o įstaiga dėl to patiria papildomų išlaidų.

2) Įstaigos vadovo aktu patvirtinti, kuris apskaitos laikotarpio darbo laiko normos perskaičiavimo būdas (dėl pareigūnų laikinojo nedarbingumo) bus taikomas, nes visiems pareigūnams visais atvejais turi būti taikomas tas pats perskaičiavimo būdas.

Įvertinę kartu su Raštu pateiktą darbo laiko apskaitos žiniaraštį ir pateiktus Vadovybės apsaugos departamento prie VRM skaičiavimus atkreipiame dėmesį į šiuos aspektus.

Įstaigoje taikant apskaitos laikotarpio darbo laiko normos perskaičiavimo 2 būdą rekomenduojame nuo pirmos nedarbingumo dienos skaičiuoti po 8 valandas už kiekvieną laikinojo nedarbingumo laikotarpio darbo dieną (pagal 5 darbo dienų savaitės darbo grafiką) ir 7 valandas už prieššventinę darbo dieną, nes tais atvejais, kai už pirmas dvi laikinojo nedarbingumo dienas skaičiuojama pagal pareigūno darbo grafiką, o už kitas dienas – pagal 5 darbo dienų savaitės darbo grafiką, galimi nemaži nukrypimai. Tokiam skaičiavimui pritarė ir VDI specialistai kaip vienam iš galimų skaičiavimo būdų.

Darbuotojo kasmetinių atostogų atveju perskaičiuojant darbuotojo darbo valandų skaičių, tenkantį apskaitiniam laikotarpiui, kasmetinių atostogų laikas atimamas iš nustatyto darbo valandų skaičiaus, atsižvelgiant į Darbuotojo, valstybės tarnautojo ir žvalgybos pareigūno vidutinio darbo užmokesčio skaičiavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496, 5 ir 6 punktus (*vadovaujantis 5 darbo dienų savaitės grafiku*).

Pavyzdžiui, jei darbuotojui per apskaitinį laikotarpį priklausys dirbti 511 valandų, tačiau darbuotojas apskaitiniu laikotarpiu savaitę atostogaus, darbuotojo faktinė apskaitinio laikotarpio norma sutrumpėja iki 471 valandos ($511 - (8 \times 5) = 471$). Minėtu atveju perskaičiuojant darbo laiko normą taip pat turėtų būti atsižvelgta ir atostogautas prieššventines dienas, nes jų darbo laiko norma yra ne 8, o 7 valandos (DK 112 straipsnio 5 dalis).

Atkreipiame dėmesį, kad kitų neatvykimo į darbą atvejų laikotarpiai (pravaikštos, neatvykimo į darbą administracijos leidimu, nemokamų atostogų, papildomo poilsio laiko pagal VTS, Valstybės tarnybos įstatymą ar DK 138 straipsnio 3 ir 4 dalis ir pan.) iš nustatyto darbo valandų skaičiaus taip pat turėtų būti atimami pagal faktinį darbuotojo darbo grafiką, jeigu šiems laikotarpiams darbo grafikas buvo patvirtintas iš anksto.

11. Dėl darbo poilsio ar švenčių dienomis. Pagal VTS 48 straipsnį, pareigūnams už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties ir viršvalandinį darbą mokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Valstybės tarnybos įstatymo 26¹ straipsnyje nustatyta, kad už darbą poilsio ir švenčių dienomis, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, ir už darbą švenčių dieną pagal grafiką mokama ne mažiau kaip dvigubai skaičiuojant nuo valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio. To paties įstatymo 41 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad už darbą poilsio ir švenčių dienomis, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, valstybės tarnautojo prašymu vietoj šio įstatymo 26¹ straipsnyje nustatyto apmokėjimo kompensuojama suteikiant jam per mėnesį kitą mokamą poilsio dieną arba tą dieną pridodant prie kasmetinių atostogų.

Informuojame, kad Valstybinė darbo inspekcija savo interneto svetainėje (adresu <https://www.vdi.lt/PdfUploads/KonsultacijuCiklas5.pdf>) pateikė išaiškinimą dėl darbo švenčių ir poilsio dienomis apmokėjimo pagal Darbo kodeksą (redakcija, galiojusi iki 2017-06-30, kurios apmokėjimo už darbą poilsio ir švenčių dienomis nuostatos buvo analogiškos minėtoms Valstybės tarnybos įstatymo nuostatomis):

„Už darbą švenčių (bet kokiu atveju) ar poilsio dieną (kai darbo grafike konkreči diena yra poilsio diena) turi būti apmokama dvigubai, pvz., jei darbuotojo valanda dieną įvertinta 10 litų, tai už darbo valandą poilsio ar švenčių dieną jam turi būti mokama 20 litų. Jeigu darbuotojas pageidauja, kad už darbą poilsio dieną jam per mėnesį būtų suteikta kita poilsio diena, ši suteikta poilsio diena apmokama vidutiniu darbo užmokesčiu. Už poilsio dieną faktiškai dirbtą laiką mokamas darbo sutartyje suldytas darbo užmokesčius.“

Atsižvelgus į tai, tuo atveju, jei pareigūnas dirba savo poilsio dieną, t. y. pagal grafiką ji yra poilsio, o ne darbo diena, tai minėta diena yra apmokama dvigubai kaip už darbą poilsio dieną.

Tuo atveju, jei pareigūnas, vadovaudamasis Valstybės tarnybos įstatymo 41 straipsnio 7 dalimi pageidauja, kad darbdavys už darbą poilsio dieną, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, suteiktų papildomą poilsio dieną suminės darbo laiko apskaitos laikotarpiu, tai minima diena nebus laikoma viršvalandiniu darbu, ir apmokama kaip darbo diena pagal grafiką, o poilsio diena – vidutiniu darbo užmokesčiu.

12. Dėl viršvalandinio darbo. Pagal VTS 48 straipsnį, pareigūnams už nakties ir viršvalandinį darbą mokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Valstybės tarnybos įstatymo 26¹ straipsnyje nustatyta, kad už nakties ir viršvalandinį darbą mokama ne mažiau kaip pusantro valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio. DK 115 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad jeigu apskaitinio laikotarpio pabaigoje darbuotojas yra išdirbęs daugiau valandų, negu bendra viso apskaitinio laikotarpio darbo laiko norma, už viršytą darbo laiko normą jam apmokama kaip už viršvalandinį darbą.

Vadovaujantis VTS 37 straipsniu darytina išvada, kad viršvalandžiai už atskirus apskaitinio laikotarpio mėnesius nėra skaičiuojami ir darbo laiko apskaitos žiniaraštyje nėra išskiriami (žymimas bendras faktiškai dirbtas laikas) – viršvalandžių suma įvertinama tik apskaitinio laikotarpio pabaigoje. Jei apskaitiniu laikotarpiu viršijamas pareigūnui nustatytas darbo valandų skaičius, už šį laiką apmokama kaip už viršvalandinį darbą.

13. Šios rekomendacijos gali būti keičiamos, atnaujinamos ir papildomos atsižvelgiant į suminės darbo laiko apskaitos taikymo vidaus reikalų statutinėse įstaigose problemas ir neaiškumus.